

DE DICTATUUR VAN DE MEERDERHEID

Vreemd dat een hoogleraar staatsrecht als Hendrik Vuye een boerkiniverbod wil omdat mensen die kledij als 'storend' ervaren, schrijven **JOGCHUM VRIELINK EN HERMAN VAN GOETHEM**. 'Zullen we ook Nordic walking verbieden, en politici die juridisch onverdedigbare uitspraken doen?'

Verbied dan ook de hipster, die stoort evengoed mensen

**JOGCHUM VRIELINK
EN HERMAN VAN GOETHEM**

Wie? Postdoctoraal onderzoeker rechtsfaculteit KU Leuven en hoogleraar rechtsfaculteit Universiteit Antwerpen. Beiden zijn raadsleden van het Interfederaal Gelijkekansencentrum. Ze schrijven in eigen naam.

Wat? 'Storend' is geen criterium om grondrechten in te perken.

Hendrik Vuye en Veerle Wouters, respectievelijk kamerfractieleider en Kamerlid voor de N-VA, haalden vorige week uit naar het Interfederaal Gelijkekansencentrum (*DS 2 oktober*). 'Het kan niet dat een centrum bepaalt of je de boerkini mag verbieden en of je werknemers in religieuze kledij mag weigeren', zeiden ze. 'Dat is activisme.' Over een boerkini-verbod kunnen we kort zijn: daar zijn geen ernstige juridische argumenten voor. Vuye en Wouters vinden dat we dingen moeten kunnen verbieden 'waar veel mensen zich aan storen'. Vandaar een boerkiniverbod en vandaar een verbod op rituele slacht.

Het is onbegrijpelijk dat Vuye, in zijn vrije tijd nochtans hoogleraar staatsrecht, zo iets zegt. Sinds wanneer is 'storend' een criterium om grondrechten te beperken? Sommige mensen storen zich aan nordic walkers, aan kortgerokte vrouwen, aan hipsters, of aan mensen die in de supermarkt betalen met de oortjes van hun iPod nog in. Zelf storen wij ons aan politici die juridisch onverdedigbare uitspraken doen, tegen beter weten in.

Kunnen we daarom al die dingen verbieden als daar een toevallige meerderheid voor is? Natuurlijk niet.

Grondrechten zijn er om minderheden, onpopulaire minderheden in het bijzonder, te

Grondrechten zijn er om minderheden, en in het bijzonder onpopulaire minderheden, te beschermen tegen de dictatuur van de meerderheid

beschermen tegen een dictatuur van de meerderheid. Ze zijn er juist opdat personen en praktijken die louter 'storen' niet zomaar opgeofferd kunnen worden aan de wil van die meerderheid.

Storende pudeur

Maar laten wij ons dan geen dingen opleggen? Volgens Vuye en Wouters wel. Mensen zouden zich afvragen: 'Hoe lang nog voor ook wij verplicht worden een doek op ons hoofd te dragen?'

'We' laten ons helemaal niets opleggen. Je legt met een verbod juist verplichtingen op aan anderen. Verplichtingen om naakter te zwemmen dan zijzelf willen, omdat hun pu-

WOORDEN WETEN ALLES

LUDO PERMENTIER

DIEREN

'Vooral wat de ganzen betreft, dweilen we met de kraan open. De vogels komen steeds talrijker terug naar onze contreien.' (*DS*, 1 okt.)

Vreemde ganzen zakken af naar onze contreien om hier de boel - *excusez le mot* - onder te schijten. Als u een verband ziet met de vluchtelingenstroom, ligt dat aan uw fantasie. Maar de Nationale Plantentuin heeft er wel schoon genoeg van. Ze vreten de gazons kaal, vertrappelen zeldzame planten en droppen ieder per dag meer dan een halve kilo mest. De woordvoerder van het arboretum, met de toepasselijke naam Koen Es, dreigt enkele dagen voor Werelddierendag met harde woorden als afvangen, bejagen en afschot. Weliswaar in overleg met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, maar toch: ze moeten kapot.

Eigenlijk zijn wij dikke opportunisten in onze houding tegenover dieren. Als ze aaibaar zijn, zullen we ze koesteren. Onze kinderen worden opgepept tot dierenliefde, tot ze bijna stikken onder de knuffeldieren in hun bed. Er bestaan krokodillen in pluuche en dinosaurussen in plastic. Maar bij het minste nachtelijke gezoem of gekriep gaan we ze met spuitbus, vliegenmepper of ochtendkrant te lijf. Zouden er knuffelkakerlakken en speelgoedteken bestaan?

Waarschijnlijk niet, want de kakkerlak en de teek zijn geen dieren, maar beesten. Die dubbele kwalificatie bestaat in veel andere talen. In het Frans, bijvoorbeeld, heb je naast *animal* ook *bête*. Dat kennen ze ook in het Spaans, het Portugees en het Italiaans. Die twee varianten komen uit dezelfde Romaanse taal, het Latijn, respectievelijk als *animal* en *bestia*.

In Germaanse talen is het anders. Daar was de oervorm iets als *deuza*. Die heeft afstammelingen in het Duits, het Fries en de Scandinavische talen. De Duitsers houden het bij het *Tier*. Het Nederlands gunt ons de keuze tussen een Germaans woord (*dier*) en een Romaans (*beest*).

In het Engels is het gecompliceerder. Om te beginnen kozen deze taalkundige Germanen voor het Romaanse *beast*, behalve voor het hert, dat een *deer* is gebleven. Daarbij hebben ze voor verschillende diersoorten een Germaans én een Romaans woord in hun vocabulaire. Een levend varken is daar *a pig*, eenmaal versneden en gebraden spreekt men van *porc*. Hetzelfde proces voor het *sheep* dat met behulp van de slachter en de kok *mutton* wordt, de *cow* die als *beef* wordt opgediend en het *calf* dat als *veal* op het menu staat.

Dat hebben ze te danken aan Willem de Veroveraar, de Normandische hertog die in 1066 de Slag bij Hastings won om ko-

Zouden er knuffelkakerlakken en speelgoedteken bestaan? Nee, want de kakkerlak en de teek zijn geen dieren, maar beesten

ning van Engeland te worden. De adel verfranste onder zijn bewind snel en bracht de tsunami aan Franse woorden in het Engels op gang, die vandaag nog doorwerkt. Wat de dieren betreft, ontstond er naast het Angelsaksische woord van de boeren en handelaars, een Normandisch woord van de adel, die het dier pas aantrof onder een pittig sausje aan tafel. Op die manier werd de Engelse woordenschat aanzienlijk verrijkt om nog meer nuances te kunnen uitdrukken. Al bij al geen slechte strategie tegenover vreemde woorden en andere indringers.

Ludo Permentier is gewezen redacteur van De Standaard en medewerker van de Nederlandse Taalunie. 'Woorden weten alles' verschijnt wekelijks op maandag. Reacties: ludo.permentier@standaard.be

'Ik schrijf in mijn boek dat "Je suis Charlie" hysterie was, en de hysterie begint opnieuw. Dat is formidabel.'

EMMANUEL TODD,

de Franse demograaf, vindt dat de behoudsgezinde krachten in zijn land zijn doorgeslagen (in NRC Handelsblad).

‘Men legt met een verbod juist een verplichting op aan anderen om naakter te zwemmen, omdat hun pudeur ons stoort.’ © belgaimage

deur ons ‘stoort’. Bovendien legitimeert het criterium ‘storend’ op termijn juist een verplichting om een hoofddoek of boerkini te dragen. Immers, als de meerderheid wisselt, welk argument heb je dan nog om je eigen ‘storende’ gewoontes te verdedigen? De argumentatie van Vuye en Wouters leidt ertoe dat een eventuele meerderheid van orthodoxe moslims in de toekomst een boerkinigebod zou mogen opleggen, omdat al die naaktheid hen stoort.

Activisme?

Voorts uiten Vuye en Wouters kritiek op het Gelijkekansencentrum. Dat zou te activis-

tisch zijn, omdat het vragen stelde bij het boerkiniverbod: ‘Alleen een democratisch verkozen orgaan kan de minimale voorwaarden van een samenleving bepalen.’ Het Centrum voert nochtans gewoon zijn wettelijke opdracht uit, hem toebedeeld door alle parlementen van dit land. Veel democratischer wordt het niet. De instelling ontving meldingen over het boerkiniverbod en ging vervolgens na of de discriminatiewetgeving werd geschonden. Bovendien nam het Centrum nog geen standpunt in: het heeft louter het advies van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid meegedeeld. Volgens dat orgaan zijn veiligheid en hygiëne geen argumenten

voor een verbod. Kortom, ‘activisme’ lijkt hier te betekenen dat een instelling, op grond van haar wettelijke opdrachten, informatie aanlevert en vragen stelt die Vuye en Wouters onprettig vinden.

Het kan verkeren

Vroeger, toen Vuye en de zijnen zelf nog klein, radicaal en verdrukt waren, wegens ‘storend’, konden zij ten volle gebruikmaken van hun grondrechten. En terecht. Nu ze zelf deel uitmaken van de meerderheid willen ze aan de huidige minderheden diezelfde rechten ontzeggen. Dat is meer dan een klein beetje storend.

BRIEF VAN DE DAG

Broeihaarden

Drie N-VA-ministers bezoeken in Noord-Afrika landen die een buffer kunnen vormen tegen – aldus Steven Vandeput – ‘broeihaarden’ in de zuidelijkere delen van Afrika (*DS 1 oktober*).

Bij het woord ‘broeihaard’ denk ik als biowetenschapper aan bacteriën. Op onze huid leven tal van ‘goedaardige’ bacteriesoorten, maar als de huid beschadigd raakt, doen ‘kwaadaardige’ bacteriën de wonde ontsteken. Zo’n broeihaard kun je bestrijden met het grof geschut van een breed-spectrum antibioticum. Dat daarbij ook onschuldige kiemen doodgaan, heet dan ‘collateral damage’. Dat er altijd hardnekkige bacteriën overblijven die vroeg of laat elders toeslaan, is dan een zorg voor later. Je kunt ook de wonde verzorgen, zodat de voedingsbodem verdwijnt, en dus ook de broeihaard.

De aanpak van de N-VA-ministers is echter nieuw voor mij. We plaatsen een groepje gezonde mensen tussen onszelf en de patient in, en negeren verder de zwerende wonde waar die aan ten onder gaat. Dat we misschien ook de oorzaken van de broeihaard – in de woorden van Vandeput bijvoorbeeld ‘de klimaatopwarming die de druk nog groter maakt’ – zouden kunnen aanpakken, vergeten we voor het gemak even.

Merijn Vanhee

Lector Biotechniek,
Katholieke hogeschool VIVES

COLUMN
TINNEKE BEECKMAN

HET COMLOT DER SAMENZWEERDERS

Af en toe staat het in de krant, maar dan als een curiosum: steeds meer mensen geloven in complottheorieën. Wetenschappelijke onderzoekers bestuderen het fenomeen, maar wie de krant leest, merkt het amper. De media bespreken bij uitstek zowel de redelijke theorieën als de zichtbare macht: het regeringsbeleid, de oppositieleiders, de resultaten van nieuwe peilingen. Voor steeds meer mensen weerspiegelt deze politiek een schijnvertoning: ze denken dat echte macht onzichtbaar is, dat politici, wetenschappers, buitenlandse regeringsleiders achter de schermen de beslissingen nemen. Dat leidt ertoe dat samenzweringstheorieën veelvuldiger en sneller ontstaan. *Instant revisionism* heet dat: meteen na een ongeval of aanslag regent het suggestieve Facebookposts over duistere krachten en circuleren internetfilmpjes over de ‘ware’ toedracht. Na de aanslagen op de redactie van *Charlie Hebdo*, bijvoorbeeld, geloofden heel wat jongeren dat de Mossad of de CIA de moorden hadden beraamd. Extreemrechtse politici zoals Jean-Marie Le Pen meenden er de hand van de geheime diensten in te herkennen. Daarmee leggen ze de macht én de morele kwaadaardigheid volstrekt bij een an-

dere groep. Tegelijkertijd tonen ze hun onvermogen om kritisch naar de eigen groep te kijken. Dat zo’n complot een onwaarschijnlijke ontplooiing van macht veronderstelt, met heel veel zijgende medeplichtigen, is een bezwaar dat complotdenkers niet willen horen. Het is schier onmogelijk dat één groep zo’n greep op de werkelijkheid kan hebben, maar toch winnen die theorieën veld: de Franse president Hollande moest vaststellen dat de Franse overheid duizenden burgers zelfs niet meer bereikte, en hij kondigde eind januari 2015 plannen aan om complottheorieën internationaal te bestrijden. Samenzweringstheorieën zijn een vette kluif voor cognitieve psychologen, die de opmerkelijke drogredeneringen onderzoeken: hoe mensen uit enkele beelden verregaande conclusies trekken, hoe ze selectieve informatie geloven, hoe ze bepaalde bronnen als vergiftigd beschouwen. Maar complotdenken is ook een belangrijk politiek probleem. Langzaam maar ontstaan gescheiden werelden: burgers die de traditionele media en de officiële berichtgeving volgen, en anderen die zelf op zoek gaan via het internet. Soms zijn ze vlotjes bereid om een alternatief verhaal te geloven. Niet

alleen over moordaanslagen, ook over klimaatopwarming, fraude met geneesmiddelen of wetenschappelijke prestaties (zoals de maanlanding). Wat speelt daarin mee? Niet alleen cognitieve dwalingen, maar toenemende machteloosheid, met als uitgangspunten: ‘Ik heb geen greep op de werkelijkheid, anderen des te meer. En al heb ik geen macht, ik ben wel vrij in mijn denken: ik laat niet met me sollen. Ik geloof niet zomaar wat er verteld wordt.’ Wat aantrekt, is juist dat de samenzwerings-theorie buiten de mainstream media valt, alsof wie erin gelooft tegen de stroom in durft te roeien, en zich niet onderwerpt aan de machinaties van anderen. Hoewel hij dus een foute methode gebruikt, laat zo’n denker zich voorstaan op een buitengewoon kritische houding. Vaak is hij hoger opgeleid. Vertrouwen is echter noodzakelijk in een democratie: kennis wordt te goeder trouw opgebouwd en gedeeld. Dat is een fundamenteel principe. We staan er niet bij stil dat verspreid wantrouwen de samenleving aantast. ‘Er is geen enkele filosoof’, schrijft Alexis de Tocqueville, ‘die niet een miljoen keer op anderen vertrouwt om iets te geloven, en die niet meer waarheden aanneemt dan hij

Psychologen hebben een vette kluif aan complotdenkers, maar ze vormen ook een politiek probleem

er bevestigt. Dat is niet alleen noodzakelijk, maar zelfs wenselijk.’ Samenzweringstheorieën wijzen erop dat steeds meer mensen aarzelen om mee te bouwen aan die samenleving. Ze kunnen vaak de juiste methodes om kritisch te denken niet meer aanwenden, ze ervaren een onoverbrugbare kloof met hun vertegenwoordigers of zelfs met hun medeburgers. Het meest dramatische aan samenzweringstheorieën is dat ze de politieke onmacht uiteindelijk vergroten.

Tinneke Beeckman is filosofe en auteur van ‘Macht en Onmacht. Een Verkenning van de Hedendaagse Aanslag op de Verlichting’, net uit bij De bezige bij. Haar column verschijnt tweewekelijks op maandag.